

HOLCK-SUKU

**Ruotusotilas Johan Holckin
ja Brita Niemen jälkeläisiä**

**Eemeli Hakoköngäs &
Matti K. Hakala**

HOLCK-SUKU

Ruotusotilas Johan Holckin

ja Brita Niemen jälkeläisiä

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa
ISBN 978-952-80-0355-7

Taitto: Eemeli Hakoköngäs © 2023

Kannen ja etulehden kuva: Koskimaisema
Rovaniemen maalaiskunnasta. Otso Pietinen 1949.
Museovirasto.

Kaikuvat kuvat

kehyksissä, tummalla samettireunuksella, jota kiertävät liljat, maitikat,
villivadelmat ja niiden rönsyt.

Tästä maasta:

unohdetut aikomukset
hiljaiset aikeet, jotka joskus hitaasti kasvaen

rönsyiksi

kuin kurottaen varttaan ja kietoen ja kaivaten
nämä kuvat tosiksi
ja toiset

aina kasvaen jonnekin toiseen suuntaan,

kuin ihaniksi, valkeiksi mukuloiksi, jotka pellolta nostetaan pintaan;

ajatukset, aikomusten avarat huoneet

joiden askelilla lattiat, joiden poikki huoneisiin,
joissa piironkien kulmilla kuviin ja kehyksiin ja tilanteisiin,

joiden rauha (*sen lempeä paino siinä betkessä*)

on hiljalleen kasvanut

kuin huomaamatta talon kivijalan vierellä, kurottaen rönsyjään
ja askelia ja kuvia,
kiviä, jotka yksi kerrallaan vieritetään

sydämiin

kannetaan näkymättöminä näihin huoneisiin.

Amanda Hakoköngäs

Sisällys

Johdanto:

Ruotusotilas Johan Holckin ja Brita Niemen jälkeläisiä – 9

Perheluvut:

1. Johan Holck ja Brita Niemi – 17
2. Matti Johaninpoika Holck ja Margaretha Pallari – 41
3. Hannu Matinpoika Holck ja Stiina Maria Poikela – 59
4. Edla Margareeta Holck ja Iikka Aukusti Hildén – 73
5. Juho Kaarle Hela ja Kaisa Maria Oikarainen – 113
6. Hannu Kustaa Holck ja Alma Karolina Stormbom – 141
7. Olli Vilho Holck, Iida Maria Rompasaari ja Ida Josefiina Jurva – 163
8. Matti Edvard Holck ja Brita Josefina Korkalo – 203
9. Matti Matinpoika Pallari ja Saara Kaisa Pajari:
Tervolan Pallarin sukuhaara – 239

Teemaluvut:

10. Suku- ja etunimien historiaa – 268

11 Hakokönkään vesisaha – 276

12. Rötkösen tila – 304

Liitteet:

Kirjeitä, artikkeleita ja kirjoituksia

1871: Hannu Holckin kirje tyttärelleen Kreetulle - 328

1877: Iikka Aukusti Hildénin kirje Kreetu Holckille - 329

1891: I. A. Hildén ja Hans Holck Maamiesseuran kokouksessa - 330

1891: I. A. Hildén ja Hans Holck Maamiesseuran kokouksessa - 332

1892: Hannu Holckin kirje Snellmanin kauppahuoneelle - 334

1892–1897: Hannu Holckin kirjeitä pojalleen Hannulle - 335

1898: Kreetu Hildénin kirje tyttärelleen Marjalle - 343

1913: Kerttu Holckin kirje vanhemmilleen Ida ja Vilho Holckille - 343

1913: Kalle Helan kirje veljelleen Vilho Holckille - 344

1915: I. A. Hildénin kirje tyttärelleen Tyynelle - 345

1918: I. A. Hildénin kirje pojalleen Hannulle - 346

1924–1925: koululainen Vappu Holckin päiväkirjasta - 347

1939: Ilmari Sihvo: Kaksi erilaista kotimaahan tuloa - 350

1944: Vappu Hakokönkään kirje Aino Keräselle - 354

Henkilökuvia:

Lyyli Hela: Kreetu Hildén - 355

Ida Holck: Iikka Aukusti Hildén - 357

Marjatta Niemi: Asko Holck - 358

Lyyli Hela: Auno Kaiharju - 361

Jan Enqvist: Hammaslääkäri Soini Kaiharjun hätähankinta - 362

T.M.: Lääninarkistonhoitaja Lyyli Hela - 363

Pirkko Hakoköngäs: Kerttu Vuormies - 365

Esa Tommila: Lapissa oli Mauri Tommilan toiset juuret - 368

Pirkko Hakoköngäs: Väinö Hakoköngäs - 369

Pirkko Hakoköngäs: Eila Hakoköngäs - 371

Mikko Heikka: Eila-täti, viisas voimamies - 373

Pirkko Hakoköngäs: Vappu Hakoköngäs - 375

Pirkko Hakoköngäs: Tapani Vuormies - 377

Lähdeviitteet – 380

Lähteet – 416

Henkilöluettelo – 433

HOLCK-SUKU

Ruotusotilas Johan Holckin
ja Brita Niemen jälkeläisiä

Suomalainen pirtti Torniossa. Carl Gustaf Gillberg 1806.
Museovirasto.

Holck-suku

Ruotusotilas Johan Holckin ja Brita Niemen jälkeläisiä

Tämä tutkimus tarkastelee erään peräpohjalaisen Holck-suvun historiaa. Suvun kantavanhemmat ovat Rovaniemen Karvon ruodun ruotusotilas Johan Johansson Holck (1767–1839) ja Brita Mattsdotter Niemi (1758–1817). Heidän jälkipolviensa osalta kiinnostus on erityisesti Johanin ja Britan pojan kirkkoväärti Matti Johansson Holck-Pallarin (1793–1878) jälkeläisissä. Sukututkimuksen innoittajana on kuitenkin ollut kiinnostus selvittää Johan Holckin esipolvet, joista on aikaisemmassa tutkimuksessa esitetty ristiriitaisia tulkintoja.

Holck-nimi säilyi osalla Johanin ja Britan jälkeläisistä, mutta avioliittojen kautta ja sukunimien suomentamisen seurauksena sukuun kuuluvat Rovaniemen ja Tervolan Pallari- ja Hakoköngäs-suvut, Tervolan Kaiharju-suku sekä Oulujoen Hela-suku. Kirja käsittelee erityisesti näitä sukuhaaroja suvun alkupolvien lisäksi.

Tavoitteena ei ole ollut kerätä mahdollisimman laajaa nimiluetteloa sukuun liittyvistä henkilöistä. Päinvastoin tutkimus on pyritty pitämään niin rajattuna, että kaikki keskeiset henkilötiedot on voitu tarkistaa alkuperäislähteistä. Jokaisen perheen osalta on pyritty antamaan – olemassa olevan lähdeaineiston rajoissa – kattava kuva sen jäsenten elämäntarinoista. Kaikkiaan kirjaan sisältyvät tiedot kattavat noin kuusi sukupolvea 1760-luvulta 1950-luvulle.

Kirja ei noudata sukututkimuksen tavanomaisinta esitystapaa. Suomalaiset sukukirjat ovat viime vuosikymmeninä perustuneet Sukujutut-ohjelman tai vastaavien ohjelmien avulla tuotettuihin suku-
tauluihin. Tässä kirjassa matrikelimaisista sukutauluista on luovuttu. Kirja jakaantuu eri perheitä käsitteleviin lukuihin, joiden alussa on esitetty kyseistä perhettä kuvaava kaavio. Ratkaisu perustuu kirjan rajaukseen, jonka ansiosta kunkin perheen vaiheet on voitu selvittää suhteellisen yksityiskohtaisesti. Tämän avulla tutkimuksesta on pyritty tekemään enemmän lukukirja kuin selailtava sukumatrikkeli. Rajauksesta huolimatta kirjassa on suvun jäsenet ja sivuhenkilöt yhteen laskien lähes 800 ihmisen tiedot.

Tutkimuksen taustaa

Matias Aleksanteri Olofsson Holckin (1833–1913) jälkeläiset tilasivat 1970-luvulla Suomen Sukututkimustoimistolta selvityksen Holck-suvun alkuperästä. Tutkimuksessa havaittiin, ettei koko Lapin alueella ollut syntynyt ketään Johan Holck -nimistä henkilöä vuosina 1766–1768, joita pidettiin suvun kantaisän Johanin todennäköisenä syntymäajankohtana. Tutkimuksen laatija Seppo Sampio päätyi esittämään, että ruotusotilas Johan Holck olisi ollut samassa ruodussa aiemmin palvelleen Holck-nimisen sotilaan vuonna 1746 syntynyt poika. Rovaniemen haudattujen kirjaan vuonna 1839 on Johanin iäksi merkitty 72 vuotta ja 4 kuukautta. Sampion tulkinnan mukaan kyseessä oli kuitenkin virhe, ja Johanin ikä kuollessa olisi ollut peräti 93 vuotta.¹

Ilmari Ruikka pyrki 1990-luvulla selvittämään Johan Holckin puutteelliset syntymätiedot osana Ruikka-sukua koskevaa tutkimustaan.² Hän havaitsi saman ongelman kuin Sampio, mutta vertailtuaan Peräpohjolan seurakuntien syntyneiden kirjoja Ruikka päätyi ehdottamaan, että Johan Holck olikin vuonna 1767 Tervolan Lapinniemiessä syntynyt Johan Johansson Yliromsi. Tällöin haudattujen kirjaan merkitty ikä pitäisi tarkasti paikkansa. Samaan johtopäätökseen päätyi myös Tuomo Hirttiö 2000-luvulla Holck–Pallari–Vitikka-sukuja käsitelleessä tutkimuksessaan.³

Arkistojen digitointi on 2010-luvulla tarjonnut entistä paremmat mahdollisuudet laajempien aineistojen käyttöön sukututkimuksen lähteinä. Matti K. Hakala tutki vuosina 2019–2023 perusteellisesti Johan Holckia ja tämän ensimmäistä puolisoa Brita Mattsdr Niemeä koskevat asiakirjat. Seurakuntien historiakirjoihin, muuttokirjoihin, henkikirjoi-

hin sekä sotilasrulliin perustuva selvitys kattaa ne tunnetut historialliset lähteet, joista Johan Holckin vaiheet ovat selvitettävissä.

Historiallisiin dokumentteihin perustuvan tutkimuksen lisäksi suku-tutkimusta täydennettiin geenitestillä, jonka toteutti Eemeli Hakoköngäs, Johan Holckin jälkeläinen kahdeksannessa polvessa. Suoraan isälinjaan kohdistuva testi (Y-DNA 67) tilattiin yhdysvaltalaiselta FamilyTreeDNA-yhtiöltä kesällä 2019. Tilausajankohtana kyseisellä yhtiöllä oli laajin suomalaisista koostuva vertailuaineisto.⁴

Tutkimus antoi viitteitä siitä, että molemmat aikaisemmat tulkinnot Johan Holckin alkuperästä olivat virheellisiä ja Johanin sukujuuret johtivat Länsipohjaan Tornionjokilaaksoon. Ratkaiseva vihje löytyi kuitenkin vasta siinä vaiheessa, kun kirja oli jo lähes valmis painoon. Kemin maaseurakunnan arkistosta löytynyt muuttokirja antoi ratkaisevan johtolangan useita tutkijoita askarruttaneen sukuhistoriallisen arvoituksen selvittämiseen. Muuttokirja vahvisti Johan Holckin olleen kotoisin Tornion Ruottalasta eli Länsipohjasta.

Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen tarkoituksena ei ole ollut selvittää yhtä suoraa isä- tai äitilinjaa, vaan laajempaa Holck–Pallari–Hakoköngäs–Kaiharju–Hela-sukupiiriä. Sukupiirin 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa syntyneet jäsenet pitivät yhteyttä serkkujen ja kaukaisempienkin sukulaistensa kanssa aina 1990-luvulle asti. Tuolloin sukuyhteys hiipui.

Sukukirja on monivuotisen yhteistyön tulos. Tutkimus alkoi Matti K. Hakalan aloitteesta vuonna 2018. Hakala on tehnyt pääosan varsinaisesta tutkimustyöstä digitoitujen aineistojen parissa. Eemeli Hakoköngäs on täydentänyt tietoja kirjallisista lähteistä, vastannut kuvatoimituksesta ja koonnut tiedot yhtenäiseksi teokseksi.

Tutkimuksessa on hyödynnetty monipuolisesti erilaisia lähdeaineistoja. Selvitysten lähtökohtana on usein toiminut Suomen Sukututkimusseuran ylläpitämä HisKi-tietokanta, johon kirjatut tiedot on tarkistettu digitoiduista alkuperäisistä asiakirjoista. Historiikirjojen ja muiden seurakunnallisten aineistojen sekä henkikirjojen tutkimuksessa on hyödynnetty Suomen Sukuhistoriallisen Yhdistyksen ja Kansallisarkiston ylläpitämiä digitaalisia kokoelmia. Alkuperäiset dokumentit kuuluvat Kansallisarkiston kokoelmiin.

Kansalliskirjaston Fennica-kokoelma, Rovaniemen kirjaston Lappi-kokoelma sekä Suomen Sukututkimusseuran kirjasto ovat olleet matrik-

keleiden, paikallishistorioiden ja aikaisempien sukututkimusten löytämisen kannalta tärkeitä. Kansalliskirjaston Digitaalinen sanomalehtiarkisto on ollut erityisen hyödyllinen erityisesti 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alkupuolella eläneiden suvun jäsenten elämänvaiheiden selvittämiseksi. Tutkimuksessa on lisäksi hyödynnetty yksityiskokoelmiin kuuluvia dokumentteja, kirjeitä, perukirjoja, virkatodistuksia ja lehtileikkeitä. Kokonaisuutta on täydennetty suullisilla ja kirjallisilla tiedonannoilla.⁵

Tutkimuksen periaatteista

Historiantutkimuksen yleiset menetelmälliset ja eettiset periaatteet koskevat myös sukututkimusta. Aineistojen tutkimisessa ja tulosten kuvaamisessa on lähtökohtana ollut järjestelmällisyys ja avoimuus. Ristiriitaisuudet ja epäselvyydet aineistossa on tuotu lukijan arvioitavaksi ja muistitietoon perustuvat kohdat on erotettu varsinaisiin alkuperäisdokumentteihin perustuvasta tekstistä. Lähdeviitteet on merkitty sellaisella tarkkuudella, että lukija voi halutessaan löytää kirjoittajien käyttämät asiakirjat.

Sukututkimuksen keskeiset eettiset kysymykset liittyvät henkilötietojen käsittelyyn ja erityisesti arkaluonteisia tietoja, kuten uskonnollista vakaumusta, poliittisia mielipiteitä tai terveyttä koskeviin tietoihin sekä genomitietoon. Vainajat on rajattu Euroopan Unionin tietosuoja-asetuksen (2016) ulkopuolelle. Eläviä koskevien tietojen kohdalla henkilötietojen käsittely puolestaan edellyttää henkilön nimenomaista suostumusta.

Tutkimuksessa on noudatettu Suomen Sukututkimusseuran ohjetta vastuullisesta henkilötietojen käsittelystä sekä tietosuojavaltuutetun toimiston antamia ohjeita. Johan Holckista ja Brita Niemestä alkavien sukulinjojen tarkastelu on siksi pääosin rajattu ennen 1950-lukua syntyneisiin sukupolviin, jotka eivät enää ole tietosuoja-asetuksen piirissä tai joilta suostumus tietojen julkaisemiseen on voitu hankkia. Myös vainajien kohdalla on otettu huomioon yksityisyyden suoja arkaluonteisten tietojen osalta.⁶ Tämä ei kuitenkaan ole tarkoittanut tutkimuksen kaunistelua. Mikäli henkilö on eläessään tuonut julkisesti esiin poliittisia mielipiteitä tai uskonnollisen vakaumuksensa, on näiden mainitseminen tutkimuksessa tapa kunnioittaa menneisyyden ihmistä. Terveystietojen, lähinnä haudattujen kirjoihin merkittyjen kuolinsyiden kirjaaminen, tarjoaa sosiaalihistoriallista tietoa kunkin aikakauden elinoloista.

Virallisissa asiakirjoissa nimet on 1800-luvun loppupuolelle asti pääsääntöisesti kirjoitettu ruotsinkielisessä muodossa, vaikka maaseu-

dulla ihmiset ovat voineet käyttää nimien suomenkielistä vastinetta tai kansankielistä lyhennettä (esimerkiksi Margaretha–Greta–Kreetu). Suomenkielinen käyttönimi tulee toisinaan ilmi hautamuistomerkeistä, kirkonkirjoista tai suomeksi laadituista perukirjoista. Koska nimien suomenkielinen vastine ei aina ole selvä, olemme käyttäneet henkilöistä kirkonkirjoihin merkittyä nimeä, silloin kun kutsumanimi ei ole selvillä. Johan Holck on siis Johan eikä Juho, Juhani, Jussi tai Janne – vaikka hänet elinaikanaan saatettiin hyvinkin tuntea jollain näistä nimistä. Johanin poika, jonka nimeksi kirkonkirjoihin on merkitty Matts on kuitenkin kirjassa Matti, sillä se on kirjoitettu hänen hautamuistomerkkiinsä. Patronymiiniin liittyvät ruotsinkieliset lyhenteet -son (-poika) ja -dr (-tytär) on säilytetty ruotsinkielisinä. Koska nimien kirjoitusasu vaihtelee, on suluissa ja lähdeviitteissä esitetty nimen erilaiset kirjoitusmuodot helpottamaan seuraavien tutkijoiden työtä.

Varsinaisen tutkimuskohteen Holck–Pallari–Hakoköngäs–Kaiharju–Hela-sukujen jäsenten lisäksi kirjaan on kerätty tietoja lasten kummeista. Kummien valinta kertoo aikansa ihmisten sosiaalisten suhteiden verkostosta. Useimmiten kummit olivat sukulaisia tai naapureita, mutta myös ylempiä säätyläisiä tai liikekumppaneita. Kerättyt kummitiedot on merkitty kunkin lapsen kohdalle loppuviitteisiin. Näiden verkostojen tarkempi selvittäminen on oman tutkimustyönsä aihe.

Vähin sanoin kukin punnitaan

Käsillä oleva teos edustaa suku- ja henkilöhistoriallista tutkimusta. Kirja pyrkii antamaan monipuolisen kuvan menneisyydessä sukuverkostoon kuuluneista ihmisistä. Selvitettyjen elämäntarinoiden joukko on laaja. Sukuun mahtuu muiden muassa runsas joukko opettajia ja maanviljelijöitä, lääkäreitä, jääkäreitä, sahanomistajia, mylläri, sotapalvelusta merille karannut laivakokki ja Mannerheim-ristin ritari.

Mirjami Lähteenkorva on runossaan Muistosanat (1968) tiivistänyt suku- ja henkilöhistorioitsijan ihanteen: ”On paljon turhaa / – turha unhoitetaan. / vain vähin sanoin kukin punnitaan, / vain muutamat on valot, varjot, joissa / on oleellisin meistä, totuus syvin.” Toivomme, että kirjan henkilökuviin on ”vähin sanoin” saatu talletettua edes jotakin oleellista tutkimuksen kohteina olleista ihmisistä. Totuuden tavoittamiseen ei historiallisten aineistojen perusteella silti koskaan päästä.

Muistitietoon, matrikkeleihin ja lehti uutisiin ovat tallentuneet useammin kuvaukset ihmisten saavutuksista ja luonteen arvostettavista puolista kuin epäonnistumisista ja vähemmän miellyttävistä ominaisuuksista.

Useimmat säilyneistä historiallisista tiedoista koskevat yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuneita miehiä. Naisista on saatavilla huomattavasti vähemmän tietoa, vaikka heidän elämänsä ei ole ollut vähemmän merkityksellistä tai tapahtumaköyhää kuin miesten.

Kirjan henkilökuvat pyrkivät kunnioittamaan kohteitaan, mutta ne eivät koskaan onnistu antamaan kokonaista kuvaa menneisyyden ihmisistä kaikkine eri puolineen. Varmaa on, että elämä menneisyydessä on ollut paljon monivivahteisempaa, iloineen ja suruineen, kuin mitä nyky-päivään säilyneet aineistot antavat ymmärtää. Liitteet-osassa muutamien kirjassa esitellyt henkilöt saavat äänen ja heidän elämäntarinansa lisää vivahteita vanhojen kirjeiden, lehti uutisten ja henkilökohtaisten muis-telusten kautta.

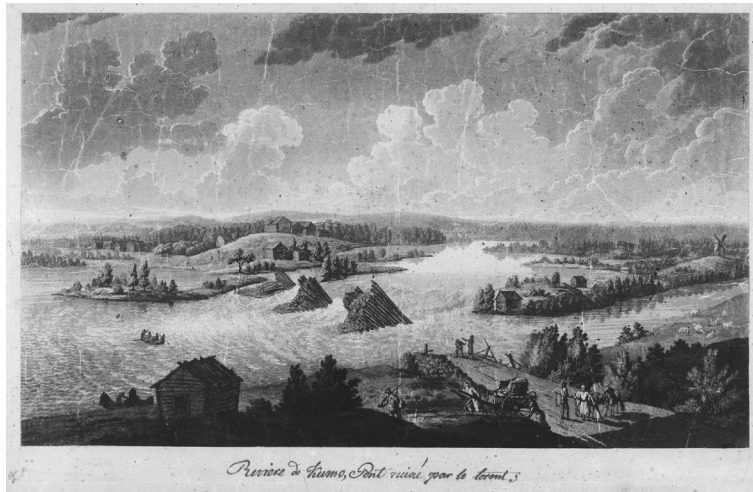
Tämän kirjan lisäksi tutkimuksessa kerätyt henkilötiedot lähde-viitteineen on pääosin viety sukututkimuksen yhteisöpalvelu Geniin (www.geni.com), jossa niitä ja sukuyhteyksiä voi tarkastella ja täyden-tää. Arkistoissa riittää tutkittavaa ja päätös painottaa tässä tutkimuk-sessa vanhempia sukupolvia uusimpien kustannuksella antaa tuleville sukututkijoille mahdollisuuden jatkaa tutkimusta tämän peräpohjalaisen Holck-suvun vaiheista.

Kesäkuussa 2023

Eemeli Hakoköngäs & Matti K. Hakala

Valtiotieteiden tohtori Eemeli Hakoköngäs on Johan Holckin isälinjainen jälkeläinen kahdeksannessa polvessa.

Tekniikan tohtori Matti K. Hakalan puoliso Anna-Kaarina o.s. Hakoköngäs on Johan Holckin jälkeläinen kuudennessa polvessa.

**Kaakamojoki. Anders Fredrik Skjöldebrand 1801–1802.
Museovirasto.**

Pohjanmaan rykmentin sotilas.
Carl Gustav Roos 1890.
Museovirasto.

Tämä sukututkimus tarkastelee erään peräpohjalaisen Holck-suvun historiaa. Suvun kantavanhemmat ovat Rovaniemen Karvon ruodun ruotusotilas Johan Johansson Holck (1767–1839) ja Brita Mattsdotter Niemi (1758–1817). Tutkimuksessa on selvitetty Johan Holckin syntyperä, joka on askarruttanut useita sukututkijoita vuosikymmenten ajan.

Holck-nimi säilyi osalla Johanin ja Britan jälkeläisistä, mutta avioliittojen kautta ja sukunimien suomentamisen seurauksena Holck-sukuun kuuluvat myös Rovaniemen ja Tervolan Pallari- ja Hakoköngäs-suvut, Tervolan Kaiharju-suku sekä Oulujoen Hela-suku. Kirja käsittelee erityisesti näitä sukuhaaroja suvun alkupolvien lisäksi. Kaikkiaan kirjaan sisältyvät tiedot kattavat noin kuusi sukupolvea 1760-luvulta 1950-luvulle.

9 789528 003557